

روزشمار جنگ

سه‌شنبه

۲ شهریور ۱۳۶۱

۴ ذی‌قعدة ۱۴۰۲

۲۴ اوت ۱۹۸۲

۱۸

بامداد امروز، بار دیگر چند فروند هواپیمای عراقی به قصد بمباران تأسیسات نفتی ایران در جزیره خارک وارد آسمان این جزیره شدند، اما قبل از هرگونه اقدامی، بر اثر آتش پدافند هوایی ایران، از منطقه گریختند.^(۱) به گزارش خبرگزاری جمهوری اسلامی، با حمله هواپیماهای عراقی به جزیره خارک در چهارشنبه گذشته، دو مخزن ۱۶۰ هزار لیتری نفت خام آسیب دید. تلاش برای بازسازی و راه‌اندازی این تأسیسات همچنان ادامه دارد.^(۲)

۱۹

یک سخن‌گوی نظامی عراق با بحرانی توصیف کردن اوضاع جزیره خارک، بار دیگر تهدید کرد که در صورت نزدیک شدن کشتی‌های نفت‌کش به این جزیره، عراق آنها را نابود خواهد کرد.

خبرگزاری فرانسه به نقل از این سخنگو اعلام کرد: روز گذشته هواپیماهای جنگنده عراقی بر فراز جزیره خارک به پرواز درآمدند و از این بندر عکس‌برداری کردند. عکس‌ها نشان می‌دهد که اسکله خارک از کشتی خالی است و شرکت‌های حمل‌ونقل دریایی به هشدارهای عراق عمل کرده‌اند. این سخنگو اضافه کرد: عکس‌هایی که توسط هواپیماهای عراقی از این اسکله گرفته شده نشان می‌دهد که ستون‌های دود از این جزیره هنوز به هوا برمی‌خیزد، این ستون دود در اثر بمباران چهارشنبه گذشته می‌باشد.

وی تأکید کرد: هشدار عراق هنوز به قوت خود باقی است و این به‌عنوان اولین مرحله برای به محاصره درآوردن این جزیره است. وی اضافه کرد: عراق هر کشتی را که به جزیره خارک نزدیک شود، صرف‌نظر از ملیت آن، بمباران خواهد کرد. وی به ناخدای دو کشتی که قصد عزیمت به خارک را دارند، هشدار داد که از رفتن منصرف شوند، چون عراق نسبت به ورود کشتی‌ها به این منطقه هشدار داده است و اگر وارد شوند، مانند کشتی‌های سابق، نابود خواهند شد.^(۳)

به رغم تبلیغات گسترده عراق در ناامن جلوه دادن جزیره خارک، خبرگزاری فرانسه به نقل از "مرکز اجاره کشتی‌ها" در لندن، اعلام کرد که امروز نیز یک فروند کشتی نیروژی با ظرفیت ۲۱۰ هزار تن بدون هیچ گونه حادثه‌ای به ترمینال نفتی خارک وارد شده است. بنا به همین گزارش، یک کشتی نیروژی دیگر متعلق به مالک کشتی پیشین نیز آماده است پس از تأیید آخرین گزارش‌ها مبنی بر عادی بودن اوضاع خارک، عازم این جزیره شود. "مرکز اجاره کشتی‌ها" سپس افزوده است که یک کشتی انگلیسی نیز در راه خارک است که به زودی به این جزیره خواهد رسید.^(۴)

کانال سوم تلویزیون فرانسه نیز به نقل از منابع آگاه در لندن مدعی شد که در بمباران‌های اخیر عراق، ۹۰ درصد از تأسیسات نفتی جزیره خارک آسیب دیده است.^(۵) از سوی دیگر، روزنامه آمریکایی نیوزویک به ناکارآمدی نیروهای هوایی عراق اشاره کرده و صریحاً از کمک کشورهای غربی در ارسال اطلاعات به ارتش عراق خبر داده است. به نوشته نیوزویک: «با اینکه دولت‌های غربی مرتباً اطلاعات کامل و دقیقی از هدف‌های اقتصادی و نظامی ایران در اختیار خلبانان جنگنده عراقی می‌گذارند، مأموریت‌های آنها موفقیت‌آمیز نبوده است.»^(۶)

۲۰

همزمان با اوج‌گیری حملات عراق به جزیره خارک و پیامدهای تبلیغاتی آن، برخی منابع خبری از هشدار غیررسمی ایران به کشورهای عرب حامی عراق از مجاری دیپلماتیک خبر دادند. خبرگزاری فرانسه به نقل از برخی منابع و روزنامه لوماتن به نقل از منابع آگاه لندن، خبر مشابهی را در این باره انتشار دادند. بنابه اعلام این منابع، ایران از طریق الجزایر به کشورهای حوزه خلیج فارس اطلاع داده است که توانایی مسدود کردن تنگه هرمز را دارد.^(۷) روزنامه عرب نیوز چاپ عربستان سعودی نیز در این باره نوشت: در بازار نفت این نگرانی وجود دارد که دولت ایران برای جبران حمایت‌هایی که کشورهای طرفدار رژیم عراق از صدام می‌کنند و به عنوان عمل متقابل، خلیج فارس را بلوکه کند.^(۸)

اما خبرگزاری رویتر اظهارات سخن‌گوی وزارت نفت را منتشر کرد که از تکذیب تهدید ایران به بستن تنگه هرمز حکایت دارد، رویتر گزارش داد: رضا جعفری سخن‌گوی وزارت نفت ایران، امروز گزارش‌های منابع غربی را تکذیب کرد؛ گزارش‌هایی مبنی بر اینکه کشورش تهدید کرده است تنگه استراتژیک هرمز را در مدخل خلیج فارس مسدود می‌کند. آقای جعفری گفت، این گزارش‌ها از جانب "محافل امپریالیستی" انتشار یافته است و هدف از آن، توجیه حضور نیروهای امریکا در خلیج فارس و ضربه زدن به اقتصاد ایران است.^(۹)

۲۱

به رغم آنکه تهدیدهای اخیر عراق تأثیر چندانی در صدور نفت ایران نداشته است، روزنامه آمریکایی وال استریت ژورنال به تأثیر این تهدیدها در بازار نفت، احتمال گسترش

درگیری‌ها به عربستان و بروز یک بحران جدید اشاره کرده است. این روزنامه نوشت: به عقیده مدیران شرکت‌های نفتی، هرچند حمله‌های عراق آسیب جدی‌ای به تأسیسات نفتی ایران نرسانده است، اما خریداران و کشتی‌های نفت‌کش را مجبور کرده از نزدیک شدن به منطقه بپرهیزند. این امر، نتیجه کوشش عراق برای قطع کامل صدور نفت ایران از جزیره خارک است. درگیری‌های جدید بین دو کشور ایران و عراق در خلیج فارس، قیمت نفت در بازار آزاد را کمی افزایش داده و قیمت نفت سبک از بشکه‌ای ۳۱ دلار به ۳۱/۶۰ دلار رسیده است.

این روزنامه افزود: سعی عراق برای تعطیل کردن تأسیسات نفتی ایران در جزیره خارک، موضوع مورد گفت‌وگو در بازار نفتی جهان است. ایران دو میلیون بشکه نفت را که تقریباً ۷۰ درصد صادراتش است از جزیره خارک صادر می‌کند و قطع این میزان نفت، اثراتی در بازار جهانی نفت خواهد داشت. به‌علاوه مقامات امریکایی می‌گویند: این حملات ممکن است ایران را ترغیب کند که تأسیسات نفتی دیگر کشورهای عرب را مورد حمله قرار دهد. یک مقام دولت ریگان در واشنگتن گفت: نگرانی از این است که ایران تلافی عملیات عراق را بر سر دیگر کشورها، خصوصاً پادشاهی عربستان سعودی درآورد.^(۱۰)

خبرگزاری فرانسه نیز درباره سکوت کشورهای حاشیه خلیج فارس در برابر تهدید عراق که منافع آنها را هم به خطر خواهد انداخت، گزارش داد: یک هفته پس از تهدید عراق برضد جزیره ایرانی خارک، کشورهای نفت‌خیز حوزه خلیج فارس که خطر گسترش جنگ عراق و ایران نخست آنها را تهدید می‌کند، همچنان کاملاً سکوت کرده‌اند. درحقیقت، هیچ‌یک از شش کشور عربستان، قطر، کویت، بحرین، امارات متحده عربی و عمان هنوز در مقابل هشدار صریح عراق عکس‌العمل نشان نداده‌اند؛ هشدار که به‌وسیله شکاری‌های این کشور به نفت‌کش‌های عازم ترمینال اصلی نفتی ایران داده شد و با بمباران این جزیره در چهارشنبه گذشته صورت گرفت. این سکوت هنگامی پرمعنا تر می‌شود که وزرای دفاع عربستان، قطر و بحرین در همان تاریخ سرگرم بازرسی از پایگاه دریایی جبیل و پایگاه هوایی طهران بودند که به‌ترتیب در فاصله ۱۶۰ و ۲۰۰ کیلومتری جنوب شرقی جزیره خارک قرار دارند.^(۱۱)

۲۲

حمایت و پشتیبانی برخی کشورهای عرب منطقه از عراق همچنان ادامه دارد و این کشورها از هیچ کمکی در این خصوص دریغ نمی‌کنند و در مقابل محدودیت‌هایی را علیه ایران اعمال می‌کنند.

امروز از بندر "شعبیه" کویت و منطقه مرزی "نویسیب"، ۸۲ تریلر حامل مهمات به‌سوی عراق رفتند.^(۱۲) در بندر "الاحمدی" کویت نیز یک کشتی سوئدی که حامل موشک برای عراق است، پهلوی گرفته است.^(۱۳) همچنین ۳۲ دستگاه خودرو حامل وسایل نظامی از کشور

اردن به بغداد وارد شده است.^(۱۴) با توجه به ادامه جنگ و محدودیت عراق در بسیج نیروهای پشتیبانی کننده دولت این کشور با چاپ اطلاعیه‌ای در روزنامه "جنگ" چاپ کراچی، ۷۹۰ تن از اتباع پاکستانی را که تخصص‌های عمومی مانند رانندگی و وسائل سنگین، اپراتوری، معماری، مکانیکی و ... دارند، به کار دعوت کرد. در این آگهی اعلام شده است که تسهیلاتی همچون غذا، خوابگاه، بلیت هواپیما و امکان ارسال حقوق ماهانه به صورت ارز به پاکستان، در اختیار داوطلبان قرار خواهد گرفت.^(۱۵)

از سوی دیگر خبرگزاری جمهوری اسلامی از بوشهر گزارش داد که کشورهای عربی حاشیه خلیج فارس اخیراً محدودیت‌هایی برای ورود لنج‌های ایرانی به بندرهایشان به اجرا گذاشته‌اند. به گزارش این خبرگزاری، در چندروز گذشته، ناوچه‌های نیروی دریایی کویت حداقل چهار لنج ایرانی را که دو فرزند آنها حامل کالاهای صادراتی بوده‌اند، به دلیل داشتن مانیفست (حکم خروج) ایرانی بازگردانده‌اند و به آنها اجازه ورود به بندر کویت را نداده‌اند. بر اساس گزارش این خبرگزاری، بحرین نیز از چند ماه پیش ورود لنج‌های ایرانی را به بندرهایش منع کرده است.^(۱۶)

۲۳

نیروهای نظامی ایران هم‌زمان با درگیری و پیکار با ارتش عراق، با نیروهای شورش‌گر و ضدانقلاب داخلی در شمال غربی ایران در حال جنگ‌اند.

امروز نیروهای خودی در منطقه پیرانشهر و تکاب دو عملیات موفقیت‌آمیز پاک‌سازی را با حداقل تلفات انجام دادند. سپاه پاسداران پیرانشهر در شمال شرقی این شهر، روستاهای "اشنوزنک"، "بالابان"، "تيله" و "کندور" را پاک‌سازی کرد. در این عملیات شماری از افراد مسلح غیرقانونی، کشته یا مجروح شدند که جسد یکی از کشته‌ها در منطقه باقی ماند. وسایل به‌دست‌آمده از شورشیان، شامل یک خودرو، چند تلویزیون و مقداری مشروبات الکلی است.^(۱۷)

در پاک‌سازی روستای "گل تپه" تکاب که به دست نیروهای سپاه پاسداران انجام شد نیز ۱۲ تن از نیروهای ضدانقلاب کشته یا زخمی و ۲۰ تن نیز اسیر شدند. در این عملیات بیش از ۱۰۰ اسلحه و مقداری اسناد و مدارک سازمانی به دست نیروهای خودی افتاد.^(۱۸)

۲۴

امام خمینی، امروز در حکمی مأموریت حجت‌الاسلام سیدموسی موسوی نماینده خود در کردستان را تمدید کردند. متن این حکم چنین است:

«بسم الله الرحمن الرحيم

جناب حجت‌الاسلام آقای حاج سیدموسی موسوی - دامت افاضاته

همان گونه که قبلاً مأموریت داشتید تا به مشکلات مذهبی و اجتماعی اهالی محروم و مستضعف کردستان رسیدگی نموده و در رفع آنها کوشش نمایید، مقتضی است

ان شاء الله تعالی همان مأموریت را با قاطعیت و تلاش بیش‌تری پیگیری کرده و با تدبیر و کاردانی خاصی که دارید در رفع نابسامانی‌های منطقه که معلول بی‌توجهی و یا دشمنی رژیم منفور گذشته با خلق کرد، و ویرانگری‌های فرقه‌های گمراه، خائن و ویرانگر می‌باشد، سعی کافی را مبذول دارید. امید است ارگان‌ها و نهادهای دولتی و اهالی محترم آن منطقه - ایدهم الله تعالی - با شما همکاری‌های لازم را بنمایند. از خدای تعالی موفقیت جنابعالی را در این راه مسئلت دارم. والسلام علیکم و رحمة الله.

۲ شهریور ماه ۶۱ - روح الله الموسوی الخمینی^(۱۹)

۲۵

رفتار تروریستی سازمان مجاهدین خلق در مناطق مختلف کشور، از جمله در تهران همچنان ادامه دارد. روابط عمومی کمیته مرکزی انقلاب اسلامی در اطلاعیه‌ای اقدامات کمیته‌های مستقر در تهران را در مبارزه با سازمان مجاهدین خلق برشمرد. طبق این اطلاعیه، دردرگیری‌های چند روز گذشته و کشف دو خانه تیمی، ۱۳ تن از اعضای این سازمان کشته و ۲۰ تن دستگیر شدند و از نیروهای کمیته نیز یک تن شهید و ۲ تن مجروح شدند. تعدادی اسلحه و مقداری از اسناد درون گروهی این سازمان نیز کشف شد. در اطلاعیه کمیته بخشی از این اقدامات چنین آمده است:

«برادران پاسدار در [خیابان] ۳۰ متری "جی" (انتهای خیابان جیحون) به یک اتومبیل پیکان در حال عبور مشکوک شدند. سرنشینان اتومبیل که دو منافق مسلح بودند به‌سوی برادران پاسدار تیراندازی کردند. به‌دنبال تیراندازی آنها، برادران پاسدار نیز به‌سوی سرنشینان اتومبیل آتش گشودند و در نتیجه، یکی از منافقین به هلاکت رسید و دیگری نیز مجروح شد. از داخل اتومبیل حامل این دو منافق، تعدادی اسلحه و مدارک درون گروهی کشف و ضبط شد.

در یک درگیری که بین برادران پاسدار و یک منافق در خیابان اقبال رخ داد، منافق مزبور کشته شد. از این منافق یک قبضه اسلحه کلت کمری و تعدادی اسناد درون گروهی به دست برادران پاسدار افتاد.

یک منافق در خیابان پارک* با توسل به زور وارد منزلی شد و قصد اخاذی از صاحب‌خانه را داشت که یکی از افراد خانه، موضوع را تلفنی به کمیته محل اطلاع داد. برادران مستقر در کمیته سریعاً خود را به منزل موردنظر رسانده و محل را به محاصره خود درآوردند. منافق مزبور با دیدن پاسداران قصد داشت نرنجکی را که همراه داشت به‌سوی آنها پرتاب کند، ولی قبل از اقدام به این عمل، توسط پاسداران به هلاکت رسید.

* در حال حاضر این خیابان خالد اسلامبولی نام دارد.

یک تیم از پاسداران کمیته‌های انقلاب اسلامی در خیابان دکتر هوشیار یکی از منافقین را که قبلاً شناسایی شده و تحت تعقیب بود، به دام انداخته و پس از محاصره، به وی دستور ایست دادند. منافق مزبور بدون توجه به دستور ایست، به‌سوی برادران پاسدار تیراندازی کرد که در نتیجه، بین پاسداران و تروریست فراری درگیری مسلحانه به وجود آمد و منافق مزبور به هلاکت رسید. از وی یک کلت کمری و تعدادی اسناد به دست آمد.

در یک درگیری که بین پاسداران کمیته و یک منافق در خیابان ۲۱ متری "جی" (انتهای خیابان هاشمی) رخ داد، فرد منافق به هلاکت رسید و از او یک قبضه کلت کمری کالیبر ۳۸ و ده فشنگ به دست برادران پاسدار افتاد.

برادران پاسدار طی عملیاتی به نام عملیات شهید صدوقی، یک خانه امن (تیمی) را چند روز قبل در منطقه شمس‌آباد شناسایی کردند و با همکاری برادران دادستانی مرکز، برای دستگیری ساکنین خانه که متعلق به منافقین بود، وارد عمل شدند. منافقین که متوجه محاصره خانه شدند، اقدام به تیراندازی به‌سوی برادران پاسدار کردند که با پاسخ متقابل پاسداران روبه‌رو شدند. در نتیجه این درگیری، دو زن و یک مرد که از ساکنان این خانه تیمی بودند به هلاکت رسیدند. از خانه تیمی شناسایی شده نیز تعدادی اسلحه ۳ و مدارک و اسناد درون گروهی کشف شد. ضمناً در این درگیری به هیچ‌یک از برادران پاسدار آسیبی نرسید.

همچنین در خیابان پروین اعتصامی (از خیابان‌های فرعی خیابان دکتر فاطمی) یک خانه تیمی مورد شناسایی برادران کمیته و دادستانی انقلاب اسلامی مرکز قرار گرفت. در این خانه تیمی که به تصرف برادران پاسدار درآمد، سه منافق به هلاکت رسیدند و یک مرد منافق دستگیر شد. در این درگیری یکی از برادران دادستانی به نام علی‌رضا جاوید به شهادت رسید و دو تن از پاسداران نیز مجروح شدند. از داخل خانه تیمی کشف‌شده، تعدادی اسلحه ۳ و ام ۳ و مقادیر قابل توجهی اسناد درون گروهی سازمان مجاهدین کشف و ضبط شد.

یک منافق تروریست در تقاطع خیابان خردمند و کریم‌خان زند با اسلحه کمری، یک روزنامه‌فروش را به شهادت رساند و هنگام فرار از محل حادثه به محاصره برادران پاسدار درآمد. برادران پاسدار که در حال گشت‌زنی در خیابان کریم‌خان زند بودند، با شنیدن صدای گلوله، بدون درنگ خود را به محل حادثه رساندند و منافق مزبور را که پس از ارتکاب قتل قصد فرار از محل را داشت، تعقیب کردند. منافق تروریست که خود را در محاصره پاسداران دید به‌سوی آنها تیراندازی کرد و پاسداران نیز به‌سوی منافق فراری تیراندازی کردند و او را به هلاکت رساندند. منافق تروریست قبل از به هلاکت رسیدن، با نارنجکی که همراه داشت برای به شهادت رساندن برادران پاسدار اقدام به ساختن تله انفجاری کرد که با هوشیاری برادران پاسدار اقدام وی خنثی شد.^(۳۰)

امروز همچنین در یک درگیری بین نیروهای سپاه خرامه (از توابع شیراز) و عده‌ای از قاچاق‌چیان اسلحه، هفت تن از قاچاق‌چیان دستگیر شدند. در تحقیقات بعدی مشخص شد که از دستگیرشدگان، یک تن عضو سازمان پیکار است و ۳ تن وابسته به سازمان مجاهدین خلق و ۳ تن نیز قاچاق‌چی اند. در این درگیری، یکی از نیروهای سپاه زخمی شد.^(۲۱)

۲۶

خبرگزاری خلیج از بغداد به نقل از روزنامه‌ی العراق اعلام کرد: «کریم سنجابی وزیر خارجه‌ی ایران در دولت مهدی بازرگان، پس از اینکه توانست از ایران فرار کند، به جبهه ملی مخالف ایران در پاریس پیوست ... منابع وابسته به مخالفان ایران تأکید کردند جبهه ملی در آینده نزدیک عملیات مسلحانه خود را علیه رژیم [امام] خمینی افزایش خواهد داد.»^(۲۲)

هفته‌نامه‌ی اکسپرس چاپ پاریس نیز اعلام کرد که مقامات الجزایر و سوریه به‌طور خصوصی و محرمانه بر ایران فشار آورده‌اند تا از اعدام صادق قطب‌زاده جلوگیری کنند. این هفته‌نامه افزود: «قطب‌زاده متهم است که در رأس گروهی از مخالفان در تدارک یک قیام مسلحانه بر علیه جمهوری اسلامی بوده است». هفته‌نامه‌ی اکسپرس در شماره اخیر خود در صفحه‌ی "وقایعی که باید دنبال شود" می‌نویسد: «مقامات الجزایر و سوریه به‌طور خصوصی و محرمانه به دولت ایران فشار می‌آورند تا از اعدام قطب‌زاده جلوگیری شود. وزیر اسبق امور خارجه‌ی ایران که محاکمه او از ۱۴ اوت [۲۳ مرداد] شروع شده است، متهم است که در رأس گروهی از مخالفین در تدارک یک قیام مسلحانه بر علیه جمهوری اسلامی ایران بوده است.»^(۲۳)

۲۷

تجاوز نظامی حکومت عراق به ایران، نه تنها برخلاف همه‌ی موازین انسانی، اسلامی و بین‌المللی است بلکه این جنایت بزرگ نقض آشکار و مسلم منشور سازمان کنفرانس اسلامی است.

این مطلب بخشی از سخنرانی دکتر علی‌اکبر ولایتی وزیر خارجه‌ی ایران در سیزدهمین اجلاس وزیران خارجه‌ی کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی است که در نیامی پایتخت کشور افریقای نیجر ایراد شده است. ولایتی روز اول این اجلاس در نطق مهمی درباره‌ی مهم‌ترین مسائل کشورهای اسلامی مطالبی را بیان کرد و در خصوص جنگ ایران و عراق گفت: تجاوز رژیم عراق نه تنها برخلاف کلیه‌ی موازین انسانی، اسلامی و بین‌المللی صورت گرفته است، بلکه این جنایت بزرگ، خود نقض مسلم و آشکار منشور سازمان کنفرانس اسلامی نیز به شمار می‌رود که عراق خود یکی از امضاکنندگان آن است، بنابراین رژیم بعثی عراق با تجاوز آشکار خود به جمهوری اسلامی ایران، عملاً و با وضوح، اصول فوق‌الذکر را که از مبانی اسلامی منشور سازمان کنفرانس اسلامی می‌باشد، زیر پا گذاشته است و جا دارد به‌خاطر این نقض آشکار، از سوی سازمان محکوم و از عضویت آن محروم شود. تجاوز

وزیر خارجه ایران در اجلاس کنفرانس اسلامی:
تجاوز رژیم عراق به ایران، نقض آشکار منشور
سازمان کنفرانس اسلامی است.

نظامی رژیم عراق علیه جمهوری اسلامی ایران، بهترین زمینه مساعد را برای افزایش ماجراجویی‌های رژیم اشغالگر قدس در منطقه فراهم آورد و به این رژیم مزدور و متجاوز، امکان داده است با استفاده از درگیری نیروهای دو کشور ایران و عراق و با احساس ایمنی کامل، جنایات خود در منطقه را یکی پس از دیگری به مرحله اجرا درآورد. گمان نمی‌کنم بر نمایندگان محترم پوشیده باشد که چنانچه تجاوز رژیم بعثی عراق علیه ایران صورت نمی‌گرفت، هیچ‌گاه رژیم صهیونیستی جرئت و اجازه ارتکاب چنین جنایت موحشی را در لبنان به خود نمی‌داد.»* (۲۴)

در حاشیه اجلاس کنفرانس اسلامی، دکتر ولایتی در

ملاقاتی با هیئت کویته در نیجر، درباره جنگ عراق علیه ایران گفت: «ایران هیچ‌گونه طمع و چشم‌داشتی به اراضی هیچ کشوری، حتی عراق ندارد، اما تا تحقق شرایط عادلانه و شرافتمندانه اعلام‌شده از سوی جمهوری اسلامی ایران، به مبارزه بی‌امان برای دفع تجاوز و احقاق حقوق حقه خود ادامه خواهد داد.»* (۲۵)

۲۸

به دنبال تجاوز رژیم صهیونیستی به جنوب لبنان و هماهنگ با این اقدام، طرح بشیر جمیل رئیس‌جمهور جدید لبنان، مبنی بر اخراج مبارزان فلسطینی از این کشور، آیت‌الله منتظری پیام اعتراض آمیزی صادر کرد. یادآوری همکاری امریکا و شوروی در این باره، سکوت دولت‌های عربی و خائنانه خواندن این سکوت؛ توصیه به سران جنبش فلسطین بر تمسک به اسلام و امت مسلمان به جای تکیه بر کشورهای عربی و ...؛ بخش‌هایی از این پیام است. در این پیام آمده است:

«این روزها جهان اسلام شاهد جنایتی بزرگ از ناحیه امریکا و دستیارانش می‌باشد. توطئه بیرون راندن مبارزین فلسطینی از کشور مظلوم لبنان به دنبال تجاوز وحشتناک صهیونیسم و اشغال آن کشور و قتل عام مسلمانان بی‌دفاع، زنگ خطری است برای اسلام و تمام کشورهای اسلامی. این توطئه بزرگ که با طراحی امریکا و سازش با شوروی به دست نژادپرستان صهیونیست انجام شد، لکه ننگی است بر دامن سران کشورهای مرتجع و سازش‌کار عرب و غیرعرب. اینها با سکوت خائنانه خود به امریکا و اسرائیل جرئت دادند که

* بخش‌های دیگر این سخنرانی در گزارش ۳۱ همین روز آمده است.

علی‌رغم خواست تمام مسلمانان جهان، فلسطینیان آواره را پس از این همه کشتار و جنایات اینچنین متفرق و متشتت به کشورهای زیر سلطهٔ امریکا به دور از مرز اسرائیل تبعید نمایند و به نهضت آزادی‌بخش فلسطین اینچنین ضربه وارد سازند تا امنیت اسرائیل، این دشمن اسلام و خلق عرب را تأمین نمایند. اگر کشورهای اسلامی در همان روزهای اول تجاوز و لشکرکشی اسرائیل به لبنان همچون جمهوری اسلامی جوان ایران با اینکه خود گرفتار تجاوز و جنگ تحمیلی است، با شهادت و صداقت نیروهای مسلح خود را وارد صحنه نموده بودند و مسلمانان لبنان را تنها نمی‌گذاشتند، اسرائیل هرگز به خود اجازهٔ چنین ظلمی بزرگ و جنایات به اسلام و مسلمین را نمی‌داد و اگر سران جنبش فلسطین بیش‌ازحد خود را به دولت‌های مرتجع و فریب‌کار و به وعده و وعید بلوک شرق، وابسته نمی‌کردند و به‌جای آن با ملت‌های مسلمان پیوند مکتبی و دینی برقرار می‌نمودند، امروز قربانی توطئهٔ همین دولت‌های خائن و دشمنان دوست‌نما نمی‌شدند. باید مسئولین جنبش بدانند تا هنگامی که از مردم مسلمان فاصله دارند و خود را گرفتار بازی‌های سیاسی شرق و غرب نموده و اسلام را به‌عنوان یک مکتب و ایدئولوژی، اساس مبارزات خود قرار نداده‌اند، اینان از قدرت خارق‌العادهٔ تعالیم وحی و اتکا به توده‌های میلیونی مسلمان که منبع و منشأ تمام امکاناتند، غافل‌اند. تجربهٔ حدود ۳۰ سال اشغال فلسطین ثابت نموده که دولت‌ها نمی‌خواهند و نمی‌توانند فلسطین و قبلهٔ اول اسلام را آزاد سازند. باید ملت‌ها را آمادهٔ جنگ سرنوشت‌ساز با صهیونیسم جهانی، این دشمن اسلام و عرب نمود. چرا ملت‌های مسلمان از تجربهٔ زنده و تاریخی ملت مسلمان و قهرمان ایران الهام نمی‌گیرند؟! انقلاب اسلامی ایران برای نهضت‌های آزادی‌بخش جهان بهترین الگو خواهد بود. باید مسئولین مربوطه تجربیات و مایه‌های مکتبی و فرهنگی این انقلاب را در اختیار مظلومین دنیا قرار دهند. ... ملت مسلمان لبنان بداند با اخراج مبارزین فلسطینی، وظیفهٔ او بیش از پیش سنگین شده و اگر او در مقابل این تجاوز ساکت و یا خدای نکرده راضی باشد، در تمام مظلالم و جنایات اسرائیل شریک و سهیم خواهد بود. جوانان مسلمان و غیور و علما و روحانیون معظم لبنانی باید با تمام توان و قدرت به مقاومت خود ادامه دهند و نگذارند یک حکومت ضد اسلامی و هم‌پیمان صهیونیست‌ها روی کار آید. مرگ با عزت و افتخار بهتر است از زندگی با ذلت و عار. دولت‌های عربی سازشکار و خائن به آرمان مقدس اسلام و عرب هم بدانند که به فرمودهٔ رهبر بزرگ انقلاب حضرت امام خمینی - مدظله - با این وضع ذلت‌بار که قبول نموده‌اند، اسرائیل به سراغ همهٔ آنها خواهد رفت و به صغیر و کبیرشان ترحم نخواهد کرد. تا کی آنها همچون بردگان در اختیار امریکا و اسرائیل قرار دارند و هر روز به فرمان آنها در پیمان و کنفرانس‌های استعماری کمپ دیوید و فاس و غیره شرکت می‌نمایند؟!»^(۲۶)

۲۹

آقای هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی تجاوز رژیم صهیونیستی به جنوب لبنان و اخراج مبارزان فلسطینی را از این کشور محکوم کرد. وی در دیدار با گروهی از اعضای اتحادیه انجمن‌های اسلامی دانشجویان در اروپا و نیز جمعی از بانوان عضو نهضت سوادآموزی کاشمر، ضمن یادآوری اهمیت منطقه خاورمیانه، قتل عام مسلمانان فلسطین و لبنان به دست نیروهای حکومت صهیونیستی و اخراج مبارزان فلسطینی را ناجوانمردانه دانست و گفت: «وضعیتی که اکنون در لبنان به وجود آمده، اهمیت انقلاب اسلامی ایران را نشان می‌دهد و حساسیت و سنگینی تکلیف ما را گوشزد می‌کند.» او کشورهای اسلامی را که حوزه‌های عظیم نفت دارند، سرزنش کرد که چرا از نفت خود در برابر اسرائیل استفاده نمی‌کنند. وی افزود: «با وضع موجود لبنان، هیچ توجیهی وجود ندارد که چرا کشورهای اسلامی از نفت خود برای کوتاه کردن دست اسرائیل غاصب از لبنان استفاده نکردند.»

آقای رفسنجانی سپس درباره دشمنی قدرت‌های شرق و غرب با انقلاب اسلامی، گفت: «ابرقدرت‌ها برای سرکوبی جمهوری اسلامی از هیچ حرکتی دریغ نکردند و همه امکانات نظامی، سیاسی، جاسوسی و اقتصادی خود را برای مقابله با انقلاب اسلامی که موج آن جهان را فراگرفته، تجهیز کرده‌اند؛ از این جهت، مسئله انقلاب اسلامی برای استکبار جهانی مهم است و در مقابل، وظیفه ما نیز سنگین می‌شود.»^(۲۷)

۳۰

وزارت امور خارجه ایران و نمایندگان مجلس شورای اسلامی با انتشار بیانیه‌های جداگانه، اخراج پناهندگان فلسطینی از لبنان را به‌شدت محکوم کردند و این اقدام را توطئه‌ای صهیونیستی و امپریالیستی خواندند. در بیانیه وزارت امور خارجه با محکوم کردن حمله اسرائیل به بیروت و کشتار مردم این شهر و پناهندگان فلسطینی و محکوم کردن سکوت دولت‌های غربی در این واقعه و پی‌آمد آن، یعنی پراکنده ساختن فلسطینیان در کشورهای عربی، آمده است: «تاریخ ۳۴ ساله ننگین رژیم اشغالگر قدس به‌خوبی نیت پلید این رژیم را برای نابودی اسلام و مسلمین در منطقه، نشان داده است. حضور نیروهای امریکایی و دیگر وابستگان امریکا در لبنان و تکرار نسخه صحرای سینا در این کشور برای اشغال کشورهای اسلامی، به‌خوبی می‌تواند نقشه‌های آینده استعمار را در این منطقه از جهان آشکار سازد. تبعید و پراکندن مبارزان فلسطینی در کشورهای عربی و انتخاب رژیم‌های مزدوری چون اردن و عراق بدین منظور، خود حکایت از همراهی کامل مرتجعین عرب با این نقشه می‌کند. برگزاری انتخابات ریاست‌جمهوری لبنان و تحمیل رئیس‌جمهور وابسته و سرسپرده اسرائیل و امریکا به این کشور، در شرایطی که هنوز مبارزین فلسطینی، بیروت را ترک نکرده‌اند و این سرزمین در اشغال چکمه‌پوشان رژیم صهیونیستی و سربازان امریکایی

می‌باشد، خود هشدار گویایی است به مردم مسلمان و مبارز و شیعیان عزیز لبنان که لحظه‌ای غفلت و کوتاهی در مقابله با نقشه‌های شیطان بزرگ، بی‌شک چیزی جز نابودی و خفت و خواری را به دنبال نخواهد داشت. امید است این جریان، درس عبرتی برای مسئولان و مبارزین فلسطینی، جهت جبران اشتباهات و خطاهای گذشته‌شان باشد و آنها چشم‌امیدشان را از رژیم‌های مرتجع و منافقانی که حمایت از آرمان فلسطین را تنها به‌عنوان سنگری برای حفظ سلطه ننگین خویش بر توده‌های مسلمان و عرب برگزیده‌اند، بردارند و راه نجات را تنها در اسلام عزیز و رو آوردن به مردم مسلمان منطقه بدانند و از تکیه بر دول سرسپرده خودداری کنند. وزارت امور خارجه جمهوری اسلامی ایران ضمن محکوم کردن توطئه امریکایی اخراج مبارزین فلسطینی از لبنان و پراکنده ساختن آنها در کشورهای عربی، اعلام می‌کند که مردم مسلمان و کشورهای متمدنی منطقه باید برای مقابله با تجاوزها و نقشه‌های آتی امریکا و رژیم صهیونیستی، مانند تحت فشار قرار دادن جمهوری اسلامی ایران و دول پیشرو منطقه، حاکمیت قرارداد ننگین کمپ دیوید و تثبیت نظام بعثی صهیونیستی عراق، آماده باشند و بدانند تا هنگامی که استکبار جهانی در این نقطه از جهان حضور دارد، در هر زمان باید انتظار چنین فاجعه‌ها و جنایت‌هایی را داشت.^(۲۸)

نمایندگان مجلس شورای اسلامی ایران نیز با انتشار بیانیه‌ای توطئه خروج فلسطینیان از لبنان را محکوم کردند. در این بیانیه آمده است: «ما مطمئن هستیم سلاح‌هایی که امروز از دست رزمندگان فلسطین و دیگر مبارزان در لبنان فروافتاده است، در دست میلیون‌ها مسلمان مقاوم قرار گرفته و سلطه ابرقدرتها بر منطقه و موجودیت رژیم اشغالگر فلسطین را نشانه خواهد رفت.»^(۲۹)

۳۱

دکتر علی‌اکبر ولایتی وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران که از روز گذشته برای شرکت در سیزدهمین اجلاس وزیران خارجه کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی به نیامی پایتخت کشور آفریقایی نیجر، سفر کرده است، نطق مهمی در این اجلاس ایراد کرد. وی در سخنانش، به مسائل مختلف جهانی از جمله اخراج مبارزان فلسطینی از لبنان، تجاوزات صهیونیست‌ها، اشغال افغانستان و... پرداخت و پیشنهادهایی به این کنفرانس عرضه کرد. ولایتی درباره مسئله اسرائیل گفت:

«سازمان کنفرانس اسلامی از بدو پیدایش خود تا کنون بیش از هر موضوع دیگری مسئله فلسطین را مورد توجه قرار داده و بیش‌ترین قطعنامه‌ها را در این مورد صادر کرده است، ... اما تعجب در این است که برخی از کشورهایی که به این قطعنامه‌ها رأی مثبت می‌دهند، درعین‌حال، مهم‌ترین روابط سیاسی، اقتصادی و نظامی را با این ابرجنایت‌کار تاریخ بشریت حفظ کرده و با سرازیر ساختن میلیارد‌ها بشکه از ارزشمندترین ثروت‌های

خود به این کشور و سپردن میلیاردها دلار از دارایی‌های خود در بانک‌های امپریالیستی، به آنان امکان می‌دهند با توان بیش‌تر و خاطری آسوده به کمک‌های همه‌جانبه خود به رژیم صهیونیستی ادامه دهند و بمب‌ها و موشک‌های مخرب را که از برکت سرمایه‌های همین کشورهای اسلامی تولید می‌کنند، بر سر ملت مظلوم و دردمند فلسطین و لبنان فروریزند. رژیم اشغالگر قدس با استفاده از تشست و عدم وحدت تأسف‌باری که بر دنیای اسلام حکم فرماست، سبانه به قلع و قمع مسلمانان مبارز فلسطینی، لبنانی و سوری پرداخته و نهضت‌رهای بخش فلسطین را در معرض نابودی قرار داده و این در حالی است که این نهضت از پشتیبانی کشورهای اسلامی که همه جا خود را حامی ملت فلسطین قلمداد می‌کنند نیز محروم مانده است.»

وزیر امور خارجه کشورمان با اشاره به اعزام نیرو از ایران به لبنان در نخستین روزهای تجاوز صهیونیست‌ها به این کشور، گفت: «ما بارها اعلام کرده‌ایم که مسئله فلسطین از نظر ما یک راه‌حل بیشتر ندارد و آن متشکل ساختن توده‌های میلیونی مسلمان منطقه و رویارویی مستقیم و قهرآمیز با رژیم اشغالگر قدس است، زیرا به کرات تجربه کردیم که این رژیم نیز چون دیگر زورگویان تاریخ، هیچ منطقی جز منطق زور نمی‌فهمد.»

دکتر ولایتی در پایان سخنان خود پیشنهاد شش ماده‌ای هیئت نمایندگی ایران را که قبلاً برای تصویب و اجرا به کمیته‌های کارشناسی کنفرانس عرضه شده بود، قرائت کرد که عبارت بودند از:

«۱- اعمال مجازات‌های شدید علیه امریکا که آشکارا در کنار رژیم صهیونیستی ایستاده است.

۲- تجدیدنظر در روابط سیاسی کشورهای عضو کنفرانس اسلامی با امریکا.

۳- بررسی فعالیت‌های سیاسی و اقتصادی رژیم اشغالگر قدس در افریقا و طرق جلوگیری از آن.

۴- بررسی نقش مسیونرهای مسیحی در افریقا و چگونگی ممانعت از اجرای این نقش.

۵- بررسی خطر نفوذ استعماری ابرقدرت‌ها و ایجاد پایگاه‌های علنی و غیرعلنی توسط آنان در سرزمین‌های اسلامی و اعلام موضع صریح کنفرانس در این زمینه.

۶- تأکید مجدد بر قطعنامه‌های پیشین کنفرانس اسلامی در زمینه مجازات رژیم مصر»^(۳۰)

رادیو کلن درباره این اجلاس گزارش داد: وزرای خارجه کنفرانس اسلامی، امروز اوضاع لبنان، جنگ عراق و ایران و مسئله افغانستان را مورد بررسی قرار دادند. کمیته سیاسی کنفرانس اسلامی درباره طرح قطعنامه‌ای درباره لبنان، به مشورت پرداخته که در آن، لشکرکشی اسرائیل به لبنان محکوم شده است.^(۳۱)

۳۲

امروز یک هیئت از کنگره آمریکا به سرپرستی "هنری سولارز" عضو کمیته روابط خارجی این کنگره، وارد عراق شد. رسانه‌های گروهی غرب در برابر مسافرت این هیئت سکوت کرده‌اند. تنها خبری که امروز در این باره انتشار یافت، ملاقات این هیئت با مقام‌های عراقی بود که خبرگزاری عراق آن را اعلام کرد. بنا به گزارش این خبرگزاری "نعیم حداد" رئیس مجلس ملی عراق، امروز با هنری سولارز عضو کمیته روابط خارجی کنگره آمریکا که در رأس هیئتی از عراق دیدن می‌کند، ملاقات و مذاکره کرد. این مذاکرات درباره اوضاع جاری اعراب و جهان، به‌ویژه جنگ عراق و ایران و تهاجم اسرائیل به لبنان بوده است.^(۳۲)

۳۳

در پی حملات نیروی هوایی عراق به پایانه‌های نفتی ایران در جزیره خارک و احتمال افزایش قیمت جهانی نفت، کمپانی‌های بزرگ نفتی جهان در تلاش برای کاهش قیمت نفت هستند. درباره وضعیت جدید بازار نفت و سازمان اوپک، مانع سعید العتیه وزیر نفت امارات متحده عربی، در مصاحبه‌ای گفت: کمپانی‌های بزرگ نفتی جهان در نظر دارند اوپک را مجبور کنند تا قیمت پایه نفت خود را کاهش دهد، ولی اوپک در نظر دارد قیمت پایه نفت را در سطح ۳۴ دلار حفظ کند. وی افزود: پادشاهی عربستان سعودی تا کنون تخفیفی در قیمت نفت خود قائل نشده است و میزان تولید نفت خام این کشور از ۷ میلیون به ۵/۵ میلیون بشکه در روز رسیده است. همچنین منابع اوپک می‌گویند: لیبی و ایران نفت خود را با تخفیف بسیاری می‌فروشد و میل چندانی به شرکت در جلسه مشاورتی نیز نشان نمی‌دهند. العتیه همچنین گفت: افزایش صادرات مکزیک که عضو اوپک نیست، تلاش این سازمان را برای کنترل بازار نفت، با عدم موفقیت روبه‌رو کرده است.^(۳۳)

۳۴

بشیر جمیل در مصاحبه‌ای پس از انتخاب شدن به ریاست جمهوری لبنان، بدون اشاره به حضور نیروهای نظامی رژیم اسرائیل در جنوب لبنان، بر خروج همه نیروهای سوری و فلسطینی از جنوب لبنان تأکید کرد. وی در این مصاحبه اعلام کرد: تا زمانی که حتی یک سوری یا فلسطینی در لبنان باقی است، ما به خود اجازه نمی‌دهیم که سلاحمان را کنار بگذاریم. ما دیگر نیروی کوچکی نیستیم. وی افزود: ما در جنگ خود پیروزیم و این مهم‌ترین مسئله‌ای است که من به آن فکر می‌کنم. گزارش روزنامه جمهوری اسلامی در این باره چنین است:

«جمیل خواستار یک لبنان دموکراتیک از نوع غربی شد که دوست آمریکا و غرب باشد و به‌عنوان قسمتی از جهان آزاد غرب محسوب شود. وی سپس افزود: ما می‌خواهیم منافع آمریکا در منطقه را حفظ کنیم، حالا اگر بگویند که ما فاشیست و چیزهای دیگری مانند آن

هستیم، اشکالی ندارد. در بازتاب انتخاب جمیل به ریاست جمهوری لبنان، آسوشیتدپرس به نقل از مطبوعات اسرائیل چنین گزارش داد:

روزنامه معاریو نوشته است که بشیر جمیل چند روز قبل از منصوب شدن به ریاست جمهوری لبنان، به اسرائیل گفت که امیدوار است ظرف دو ماه آینده یک پیمان صلح با اسرائیل امضا کند.

روزنامه داور نیز نوشته است که آخرین سفر جمیل به تل‌آویو، در جریان پنج روز اول تجاوز اسرائیل به لبنان صورت گرفت. وی در این سفر پیشنهاد کرد که نیروهای فالانژ تحت فرماندهی خود را هماهنگ با نیروهای در حال پیشروی اسرائیل، در جنوب لبنان مستقر کند. به نوشته روزنامه داور، حکومت اشغالگر قدس چند روز قبل از تجاوز به لبنان، کوشیده است تا با کمک بشیر جمیل فرمانده نیروهای فالانژ، فعالیت این نیروها را با ارتش صهیونیستی هماهنگ کند. این روزنامه همچنین افزوده است، بشیر جمیل چند روز قبل از جنگ، به اسرائیل سفر کرده و مذاکراتی در این باره با مقام‌های اسرائیلی انجام داده است. روزنامه داور در پایان گزارش خود آورده است، جمیل از سال ۱۹۷۶ (۱۳۵۵) تا کنون بارها از اسرائیل دیدار کرده و شیمون پرز وزیر دفاع وقت رژیم صهیونیستی، نخستین تماس‌های نزدیک میان فالانژیست‌های لبنان و اسرائیل را برقرار کرده است. از آن پس، جمیل به‌طور مرتب با مقامات صهیونیستی ملاقات داشته است.

در حالی که امریکا، اسرائیل، مصر و سازمان ملل متحد انتخاب جمیل را قانونی خوانده و آن را تأیید کرده‌اند، مطبوعات سوریه این انتخاب را غیرقانونی و مضحک دانسته‌اند. روزنامه الثوره در پنج ستون با عنوان‌های "کمدی انتخاب جمیل زیر سایه سرنیزه‌های اسرائیلی انجام گرفت" و "رئیس‌جمهوری یا فرمانداری نظامی لبنان به دست اشغالگران افتاد"، نوشت: این انتخابات نمایشی، به‌رغم اراده مردم لبنان و با حمایت تانک‌های اسرائیلی انجام گرفت و ادامه تعرض اسرائیل به لبنان قلمداد می‌شود.

روزنامه تشرین نیز انتخابات نمایشی برای گزینش بشیر جمیل را جعلی توصیف کرد و افزود: دار و دسته جمیل با توسل به انواع فشارها و حتی کشتن برخی اعضای مجلس کوشیدند تا نامزد ریاست‌جمهوری امریکا را به مردم لبنان تحمیل کنند.

در این حال واینبرگر وزیر دفاع امریکا، طرح خروج نیروهای خارجی از لبنان را اعلام کرد. وی درباره این طرح گفت: تحولات منطقه در سه مرحله صورت می‌گیرد: مرحله اول، تخلیه نیروهای سازمان آزادی‌بخش فلسطین از بیروت و مرحله دوم، نظارت بر تخلیه هرچه زودتر لبنان از نیروهای اسرائیلی، سوری و خارجی. واینبرگر در خصوص مرحله دوم تصریح کرد که هیچ‌گونه تاریخی برای خروج صهیونیست‌ها از لبنان در نظر گرفته نشده است. وی مرحله سوم را بازسازی دولت لبنان بر اساس الگوهای مناسب اعلام کرد.^(۳۴)

۳۵

در آن سوی مرزهای غربی ایران مجاهدین عراقی به یک ستون نظامی عراق در محور سیدصادق - حلبچه حمله کردند که بر اثر آن ۵ نفر از نیروهای نظامی عراق کشته و ۳ تن نیز به دست نیروهای مجاهد اسیر شدند. همچنین یک نفر بر ارتش عراق به غنیمت نیروهای مهاجم درآمد.^(۳۵)

منابع و مأخذ روزشمار ۱۳۶۱/۶/۲

- ۱- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش‌های ویژه"، شماره ۱۵۸، ۱۳۶۱/۶/۳، ص ۲، اهواز - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۶/۲.
- ۲- مأخذ ۱، ص ۷، بوشهر - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۶/۲.
- ۳- مأخذ ۱، ص ۲۵، منامه - خبرگزاری فرانسه ۱۳۶۱/۶/۲.
- ۴- روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۶/۳، ص ۱، لندن - خبرگزاری فرانسه.
- ۵- مأخذ ۱، صص ۵ و ۶، پاریس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۶/۲.
- ۶- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۶/۲، ص ۳.
- ۷- مأخذ ۱، ص ۶، پاریس - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۶/۲.
- ۸- مأخذ ۱، ص ۲۳ و ۲۴، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۶/۲.
- ۹- خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه "گزارش‌های ویژه"، شماره ۱۵۹، ۱۳۶۱/۶/۴، ص ۴، لندن - خبرگزاری رویتر، ۱۳۶۱/۶/۲.
- ۱۰- مأخذ ۱، صص ۳ و ۴، واشنگتن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۶/۲.
- ۱۱- مأخذ ۱، ص ۲، منامه - خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۱/۶/۲.
- ۱۲- سند شماره ۱۶۷۸۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای اطلاعاتی، فرماندهی اطلاعات ستاد مشترک ارتش، شماره ۱۴۵-۱۵۹، ۱۳۶۱/۶/۴، ص ۹.
- ۱۳- سند شماره ۱۶۷۹۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای اطلاعاتی، قرارگاه عملیاتی فتح (رکن ۲)، شماره ۵۸، ۱۳۶۱/۶/۶، ص ۱.
- ۱۴- سند شماره ۱۶۸۱۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای اطلاعاتی، ستاد مشترک ارتش، فرماندهی اطلاعات، ۱۳۶۱/۶/۷، ص ۱۶.
- ۱۵- سند شماره ۱۶۷۵۸ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای از ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران، اداره دوم (فرماندهی اطلاعات)، شماره ۱۵۷-۱۴۲، ۱۳۶۱/۶/۲، ص ۳.
- ۱۶- مأخذ ۱، ص ۸، بوشهر - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۶/۲.
- ۱۷- سند شماره ۷۱۹۸۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی منطقه ۵، به فرماندهی کل، ۱۳۶۱/۶/۲، و- سند شماره ۱۶۸۱۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن اطلاعات هفتگی، ستاد مرکزی سپاه، طرح و برنامه عملیات، شماره ۳۳، ۱۳۶۱/۶/۸، صص ۲ و ۳.
- ۱۸- سند شماره ۱۶۸۱۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن اطلاعات هفتگی، ستاد مرکزی سپاه، طرح و برنامه عملیات، شماره ۳۳، ۱۳۶۱/۶/۸، ص ۳.
- ۱۹- موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س)، صحیفه امام، مجموعه آثار امام خمینی (س)، جلد ۱۶، تهران: چاپ اول - پائیز ۱۳۷۸، ص ۴۳۸.
- ۲۰- روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۱/۶/۲، ص ۹.
- ۲۱- سند شماره ۷۲۰۵۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش روزانه، از اطلاعات سپاه، مرکز منطقه ۹ (شیراز) به اطلاعات مرکز، ۱۳۶۱/۶/۷، ص ۱.
- ۲۲- مأخذ ۱، ص ۹، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۶/۲.
- ۲۳- مأخذ ۱، صص ۱۷ و ۱۸، پاریس، خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۶/۲.
- ۲۴- روزنامه کیهان، ۱۳۶۱/۶/۳، ص ۱۴.
- ۲۵- مأخذ ۲۰، ص ۳.
- ۲۶- مأخذ ۶، ص ۴.
- ۲۷- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۶/۳، ص ۱۲.
- ۲۸- همان، ص ۱۰.
- ۲۹- همان، ص ۳.
- ۳۰- روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۶/۱، ص ۱۰.
- ۳۱- مأخذ ۹، ص ۲۸، رادیو کلن، ۱۳۶۱/۶/۲.
- ۳۲- مأخذ ۱، ص ۲۶، خبرگزاری جمهوری اسلامی ۱۳۶۱/۶/۲؛ و- مأخذ ۲۴، ص ۱۶، بغداد - خبرگزاری کویت.
- ۳۳- مأخذ ۱، ص ۹، واشنگتن - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۱/۶/۲.
- ۳۴- مأخذ ۲۹.
- ۳۵- سند شماره ۱۷۰۱۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: گزارش نوبه‌ای از طرح و برنامه عملیات منطقه ۷ (اطلاعات عملیات) به قرارگاه کربلا منطقه ۸، شماره ۲۳، ۱۳۶۱/۶/۲۸، ص ۱.